

Asia: VM053:00/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Patentti- ja rekisterihallitus (PRH) kannattaa hallituksen esitysluonnoksessa (jäljempänä HE-luonnos) ehdotettuja muutoksia ja esittää kunnioittavasti seuraavat HE-luonnokseen liittyvät huomiot:

A) Vaikutukset Patentti- ja rekisterihallitukselle (HE-luonnos s. 116)

PRH kiinnittää huomiota siihen, että kuudennen rahanpesudirektiivin 10 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa, saman artiklan 6 kohdassa ja 14 artiklan 1 kohdassa viitataan komission mahdollisuuteen antaa direktiivin kohdissa tarkoitettuja täytäntöönpanosäädöksiä. Näillä säädöksillä voi olla ja oletettavasti tulee olemaan vaikutuksia PRH:n tietojärjestelmiin. Näitä vaikutuksia tai niiden kustannuksia on haastavaa tässä vaiheessa täysin ennakoida. PRH esittää, että nämäkin järjestelmämuutos ja -ylläpitotarpeet rahoitetaan täysimääräisesti budjettimäärärahalla 1.7.2026 alkaen.

B) Lakiehdotukset: 1. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (HE-luonnos s. 247, 250–255)

7 § 5 mom: Säännösluonnoksen perusteella jää PRH:n mielestä epäselväksi, sisältyykö siihen jokin nimenomainen velvoite ja mihin tahoon velvoite kohdistuu. PRH kannattaa, että säännös muutettaisiin selkeämmin velvoittavaan muotoon esimerkiksi siten, että oikeushenkilöiden, express trust -järjestelyjen omaisuudenhoitajien tai samankaltaisissa oikeudellisissa järjestelyissä vastaavissa asemissa toimivien henkilöiden olisi ilmoitettava edunsaajarekisteriin kaikista muutoksista, joita

oikeushenkilöiden ja oikeudellisten järjestelyjen tosiasiallisiin edunsaajiin sekä nimellisiin järjestelyihin tehdään sen jälkeen, kun ne on merkitty rekisteriin ensimmäisen kerran.

7 § 6 mom: Momentissa säädettäisiin siitä, että ellei tästä laista tai muusta lainsäädännöstä muuta johdu, edunsaajarekisteriin sovellettaisiin, mitä kaupparekisteristä kaupparekisterilaissa (564/2023) tai muualla lainsäädännössä säädetään. PRH kiinnittää tältä osin huomiota siihen, että HE-luonnoksen mukainen sääntelyratkaisu voisi aiheuttaa epätietoisuutta siitä, milloin säännökset koskisivat yksinomaan kaupparekisteriä tai kaupparekisteriin tehtäviä merkintöjä ja milloin sekä kaupparekisteriä että edunsaajarekisteriä; ks. tältä osin esim. voimassa olevan kaupparekisterilain 1 § (kaupparekisterin tarkoitus ja ylläpito), 2 § (kaupparekisterin julkisuus ja tietojen luovutus), 7 § (rekisteriin merkittävät henkilötiedot), 9 § (julkisuusvaikutus), 12 § (ilmoituksen tekeminen), 21 § (rekisteriviranomaisen päätöksen ja muun asiakirjan tiedoksianto) ja 22 § (puutteelliset tai virheelliset rekisteritiedot). Tältä osin voisi olla tarpeen pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa täsmentää, mitä kaupparekisterilain säännöksiä momentissa tarkoitetaan.

15 §: Pykälässä olisi PRH:n käsityksen mukaan säädettävä niistä edellytyksistä, joiden täyttyessä tuomioistuimen ennakkolupa voidaan antaa. Kuudennessa rahanpesudirektiivissä ei ole tarkempia säännöksiä mainituista edellytyksistä. Kyse olisi kotirauhan suojan piiriin ulottuvasta tarkastuksesta, mikä edellyttänee myös HE-luonnoksen luvun 12.3 (s. 235–239) täydentämistä tältä osin.

18 §: PRH kiinnittää pykälän osalta huomiota siihen, että siinä ei nykyisen sanamuodon mukaan säädettäisi siitä, mihin mennessä säilytysajan jatkamista on haettava. Säilytysajan jatkamista olisi PRH:n käsityksen mukaan haettava pykälän 1 momentissa säädetyn viiden vuoden säilytysajan kuluessa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että pykälän 2 momentissa säädetty hakemus voisi tulla vireille säilytysajan viimeisenä päivänä. Kuudennen rahanpesudirektiivin ja HE-luonnoksessa pykälälle esitetyn sanamuodon mukaan säilytysajan jatkaminen edellyttää sitä, että säilyttäminen on tarpeen ja oikeasuhteista epäillyn rahanpesun tai terrorismin rahoituksen estämistä, paljastamista tai tutkintaa taikka niitä koskevia syytetoimia varten. Säilytysajan jatkaminen edellyttää siten mainittujen edellytysten täyttymisen harkintaa PRH:ssa. PRH:n käsityksen mukaan PRH:n hakemuksen perusteella antama päätös olisi myös yleisten muutoksenhakuusääntöjen mukaisesti valituskelpoinen. Hakemuksen edellyttämään harkintaan ja säilyttämisaajan jatkamista koskevan päätöksen muutoksenhakuun liittyvistä käytännön syistä pykälän 1 momentissa säädetty viiden vuoden säilytysaika ja pykälän 3 momentin säännös tietojen poistamisesta eivät voisi olla niin ehdottomia, että tiedot olisi poistettava kokonaisuudessaan PRH:n tietokannoista heti säilytysajan päätyttyä.

Edellä mainituista syistä pykälän 2 momenttia olisi syytä tarkentaa siten, että siinä säädettäisiin nimenomaisesti siitä, että säilytysajan jatkamista olisi haettava 1 momentissa säädettävän säilytysajan kuluessa. Pykälän yksityiskohtaisissa perusteluissa olisi syytä tarkentaa sitä, että 3 momentissa säädetyllä tietojen poistamisella ei tarkoitettaisi sitä, että tiedot olisi poistettava kokonaisuudessaan PRH:n tietokannoista heti säilytysajan päättymisaajan jälkeen vaan tietoja voitaisiin säilyttää viiden vuoden säilytysajan päättymisen jälkeenkin, jos se olisi tarpeen säilytysajan

jatkamisen harkintaan tai mahdolliseen muutoksenhakuun liittyvistä taikka muista näihin rinnastettavista välttämättömistä syistä.

Kuudennen rahanpesudirektiivin 15 artiklan mukaan kun 11 artiklan 3 kohdassa ja 12 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu pääsy tietoihin asettaisi tosiasiallisen omistajan ja edunsaajan alttiiksi suhteettomalle petoksen, sieppauksen, kiristyksen, kiskonnin, häirinnän, väkivallan tai uhkailun riskille tai jos tosiasiallinen omistaja ja edunsaaja on alaikäinen tai muuten rajoitetusti oikeustoimikelpoinen, jäsenvaltioiden on kansallisessa lainsäädännössä määrittelyissä poikkeustapauksissa säädettävä poikkeuksesta, jonka mukaan tällainen pääsy kaikkiin tosiasiallisiin omistajaa ja edunsaajaa koskeviin tietoihin tai osaan niistä voidaan evätä. HE-luonnos ei PRH:n käsityksen mukaan pidä sisällään artiklan kansallista täytäntöönpanoa koskevia säännösehdotuksia. Jatkovalmistelussa olisi arvioitava kansallisen sääntelyn tarpeellisuus tältä osin.

19–24 §: Pykälissä säädettäisiin pääsystä edunsaajarekisterin tietoihin. Pykälissä käytetty terminologia perustuu kuudennen rahanpesudirektiivin suomenkieliseen käännöstekstiin. Käytetty terminologia on kuitenkin suomalaisesta säädöskielestä ja nykyisestä säädösympäristöstä poikkeava.

Nykyisen kaupparekisterilain (564/2023) 2 §:n 3 momentissa säädetään tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen luovuttamisesta ja luovutuksensaajista. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään tietojen antamisesta ja luovuttamisesta henkilörekisteristä ja luovutuksensaajista (ks. 16 §). EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa (2016/679) säädetään tietojen luovuttamisesta ja vastaanottajista (ks. 4 artikla). HE-luonnoksen mukaisesti 19–24 §:issä säädettäisiin pääsystä edunsaajarekisterissä oleviin tietoihin, pääsyn antamisesta ja pääsyn myöntämisestä, tietojen antamisesta, tietojen asettamisesta saataville, oikeudesta saada tiettyjä tietoja, rekisteristä annettavista tiedoista, luovutuksensaajista ja rekistereihin tutustuvista henkilöistä.

PRH kannattaa epäselvyyksien välttämiseksi käsitteistön yhdenmukaistamista ja sovittamista muuhun tietojen luovuttamisesta koskevaan sääntelyyn, jos se ei vaaranna direktiivin tehokasta täytäntöönpanoa. PRH kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että 22 §:ssä viitataan saman lain 16 §:ään, kun tässä kohdin olisi viitattava lain 21 §:ään.

C) Lakiehdotukset: 4. Laki kaupparekisterilain muuttamisesta (HE-luonnos s. 302)

PRH kannattaa kaupparekisterilain 2 §:n 3 momentin kumoamisen sijaan, että momentti muutettaisiin siten, että siihen otettaisiin informatiivinen viittaussäännös siitä, että tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen julkisuudesta ja näiden tietojen luovuttamisesta säädettäisiin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa.

Sihvonen Sami
Patentti ja rekisterihallitus